

Svensk sexualbrottslag: En framåtsyftande tillbakablick

Madeleine Leijonhufvud

Norstedts juridik, 2015. 114 s. ISBN 978-91-39-01893-3

Madeleine Leijonhufvud har i en kort och populär skrift tecknat utvecklingen av lag och rättstillämpning ifråga om sexualbrott i Sverige under det senaste halvsekle. Boken är medryckande välskriven och bjuder på en inblick i Leijonhufvuds egen intellektuella utveckling rörande den sak, för vilken hon mer än någon annan jurist har varit en pådrivande kraft. Man kan tala om ett livsverk, som här sammanfattas. Boken är en veritabel bladvändare och den slutar följdriktigt med en cliffhanger. Hur det går med den linje Leijonhufvud ihärdigt verkat för vet vi först då nyiligen tillsatt utredning lämnar sitt besked.

Boken ger en rik inblick i olika fördomar kring kvinnors ställning i samhället och man förstår hur särskilt svårt det varit att rubba dem, då de emanerat ur olika tidstypiska föreställningar om mäns och kvinnors sexualitet. Före 1965 var t.ex. våldtäkt inom äktenskapen juridiskt utesluten. Boken är värd att läsas bara för historikens skull. Men framför allt är den spännande partsinlaga, en skarp plädering för en tanke som växt fram gradvis i författarens medvetande och som blivit till en fast förankrad åsikt. Brottbeskrivningen, vid våldtäkt, ska bygga på att sexuella handlingar utförts mot någon *utan dennes samtycke*. Detta i stället för nuvarande lagstiftning, som fäster vikt (utom i några särfall) vid om förövaren *tillvingat* sig det sexuella umgänget.

Att bygga på tankar om tvång och skada kan förefalla naturligt. Utan skada, inget brott, har man ofta (i en utilitaristiskt färgad tradition) brukat tänka. Men det finns andra möjliga analogier som kan göras. En har att göra med integritet. Tänk på hemfridsbrott. Ingen har rätt att utan mitt samtycke inträda i min lägenhet. Säger jag till en gäst att gå måste hon göra det. Annars begår hon hemfridsbrott.

Med den analogin vill Leijonhufvud ha en lag som garanterar vad hon kallar vår sexuella integritet. Ingen ska få utföra sexuella handlingar med eller mot mig, utan mitt samtycke.

Är det inte att gå för långt att kräva samtycke? Är det inte svårt att konstatera? Det måste ju ofta vara endast implicit, underförstått? Vore det inte nog att säga att ett nej ska respekteras? Nej, säger Leijonhufvud. Ett nej ska förstås respekteras. Men det beror på att det bara är *ett* sätt att signalera att samtycke saknas.

Jag vet inte vad jag ska tänka om detta annat än att det är just tänkvärt. Många problem måste förstås lösas innan man vet hur man ska avgöra om samtycke förelegat. Och vad ska man göra med individer som har sexuellt umgänge, men som inte är kapabla att ge (informerat) sam-

tycke (t.ex. dementa, gravt förståndshandikappade)? Nog måste också de ha rätt till ett sexliv! Bygger man på samtycke är det också svårt att principiellt motivera ett förbud mot att skada någon som samtycker. Ska det inte finnas någon gräns för våldsamheter i sexlivet, som utförs med offrets samtycke?

Jag vet som sagt varken ut eller in. När jag läser detta får jag emellertid, som filosof, en tanke. Man borde kunna radikaliserat detta synsätt – om man alls vill anamma det. Varför över huvud taget prata om *sex* i sammanhanget? Varför inte prata helt enkelt om personlig integritet?

Leijonhufvud skriver populärt och använder ofta ordet ”sex”. Men hur ska det stavas ut i rätttegångssammanhang? Sexuellt umgänge? Har offret (motvilligt) umgåtts sexuellt med förövaren? Det åter inte riktigt. Och vad ska man säga om mannen som förde sina fingrar upp i flickvännens slida för att utröna om hon varit otrogen? Det var väl inte sexuellt umgänge från någons synvinkel?

Slutade vi att hänvisa till sex, och brydde vi oss i stället bara om den fysiska integriteten (tillsammans med skadefrågan, som förstås också måste finnas med i bilden) skulle vi kanske få den optimala formen av lagstiftning på detta område?

TORBJÖRN TÄNNSJÖ